Gemeente Gorinchem

Raadsvoorstel: Z/25/789921/D-973164
Onderwerp: **Jaarstukken 2024, Begroting 2026 en Meerjarenbegroting 2027-2029**

Datum: 14 mei 2025
Portefeuillehouder: Mark de Boer
I&O: 5 juni 2025
B&A / Raadsvergadering: 19 juni/ 10 juli 2025
Opsteller: Stadsontwikkeling
Geeft voorstel begrotingswijziging: Nee

Onderwerp:

Zienswijze Jaarstukken 2024, Begroting 2026 en meerjarenbegroting 2027-2029 van Waardlanden.

Voorstel:

Wij stellen u voor:

1. Met bijgevoegde zienswijze (D-973332) te reageren op de Jaarstukken 2024, Begroting 2026 en Meerjarenbegroting 2027-2029.
2. De financiële gevolgen van de begroting 2026 van Waardlanden voor afvalinzameling en afvalverwerking, inclusief de dekking uit de tarieven Afvalstoffenheffing, ad € 216.000 en de gevolgen van de herziening van de dienstverleningsovereenkomsten te verwerken in de Perspectiefnota 2026.

Aanleiding:

Recent ontvingen wij van het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Waardlanden de Jaarstukken 2024 en de Begroting 2026 en Meerjarenraming 2027-2029. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft de gemeente de gelegenheid in de ontwerpfase een zienswijze in te dienen op deze documenten.

Het belang van de gemeente is via een dergelijke reactie/zienswijze invloed uit te oefenen op het (financiële) beleid van de gemeenschappelijke regeling Waardlanden. Daarmee geeft de raad uitvoering aan zijn controlerende en kaderstellende taken.

Kern Jaarstukken 2024

De jaarrekening 2024 sluit met een positief saldo van € 661.000. Voorgesteld wordt om deze middelen toe te voegen aan het eigen vermogen (de reserves) van Waardlanden om zo de eigen weerstandscapaciteit van Waardlanden te versterken. De weerstandsratio komt hiermee ultimo 2024 op 1.33en volgens de tabel ‘ratio weerstandsvermogen’ in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is een ratio tussen de 1,0 en 1,4 voldoende. Het eerste volledige kalenderjaar van Diftar heeft plaatsgevonden en inmiddels worden de eerste positieve resultaten zichtbaar.

Tijdens de radenbijeenkomst van 7 mei jongstleden heeft u daar kennis van kunnen nemen. Tijdens die bijeenkomst heeft Waardlanden ook de uitkomsten van de evaluatie van de strategienota gedeeld. Aan de hand van de conclusies uit deze evaluatie, zijn de mogelijke vervolgacties gezamenlijk verkend.

In de bijeenkomst is ingezoomd op de uitkomsten van de invoering van Diftar per individuele gemeente. De specifiek per gemeente benoemde resultaten zullen op een later moment met de afzonderlijke raden worden besproken.

Stadhuisplein 1
Postbus 108
4200AC Gorinchem
T 140183
F 0183-630540
E gemeente@gorinchem.nl
I www.gorinchem.nl

Kern Conceptbegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029
Het gemiddelde tarief voor de afvalinzameling en afvalverwerking (met Diftar) stijgt in 2026 met 1,3% van € 328,56 naar € 332,93 ten opzichte van de begroting 2025. Uit de evaluatie van de Strategienota blijkt dat nog niet alle beschreven maatregelen zijn doorgevoerd en worden uitgewerkt in de tweede helft van 2025 c.q. 2026. Voorstel is daarom om de huidige strategienota met een jaar te verlengen.

In de nieuwe Strategienota, die na de verkiezingen van 2026 door de nieuwe gemeenteraden zal worden vastgesteld, worden ook de trends en ontwikkelingen uit de markt verwerkt in combinatie met de geleerde lessen uit het huidige beleid.

Strekking van de zienswijze op de Jaarstukken 2024 en Conceptbegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029,
Akkoord te gaan met de Jaarstukken 2024, inclusief de voorgestelde resultaatbestemming, i.c. de toevoeging van het volledige jaarresultaat van € 661.000 aan de reserves van Waardlanden. .

Voor de Conceptbegroting 2026 zijn er onzekerheden en risico's en nog onbekende, ook externe niet te beïnvloeden factoren, die mogelijk voor tegenvallers kunnen zorgen. Het verzoek aan Waardlanden is om deze zo spoedig mogelijk in kaart te (laten) brengen en waar nodig aan te passen in de definitieve versie.

Eerdere besluitvorming
Wet gemeenschappelijke regelingen
Volgens deze wet heeft een gemeente de mogelijkheid om na publicatie van de ontwerpbegroting gedurende acht weken zijn zienswijze aan het Algemeen Bestuur kenbaar te maken. Voor de jaarrekening is er geen wettelijke basis voor het indienen van een zienswijze. Wel kunnen wij op wij op basis van de reglementen van de meeste gemeenschappelijke regelingen desgewenst een inhoudelijke reactie geven.

Beoogd effect:

Het belang van de gemeente is om via een reactie/zienswijze op de P&C documenten invloed uit te oefenen op het (financiële) beleid van Waardlanden. Daarmee geeft de raad uitvoering aan de controlerende en kaderstellende taak.

Argumenten:

Jaarstukken 2024
1.1 Diftar is een volledig kalenderjaar uitgevoerd

In juni 2021 is de Strategienota 2021-2025 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente' vastgesteld. Na de nodige voorbereidingswerkzaamheden, zoals het afsluiten van de ondergrondse verzamelcontainers, de uitgifte van de milieupassen en het informeren van de inwoners en bedrijven over de veranderingen, is per 1 januari 2024 daadwerkelijk het zogenaamde Diftar-systeem in werking getreden en daarmee ook het recycletarief.

Eind 2024/begin 2025 heeft de eerste evaluatie van dat beleid plaatsgevonden onder de gebruikers. Op woensdag 7 mei zijn de raden op de hoogte gesteld van de uitkomsten daarvan. Naar aanleiding van de conclusies uit die evaluatie zijn mogelijke vervolgacties verkend. De algemene conclusie was om de werking van de huidige Strategienota met een jaar te verlengen tot en met 2026. Na de volgende gemeenteraadsverkiezingen zal de nieuwe gemeenteraad beslissen over een nieuwe verlenging danwel nieuw beleid vaststellen, waarbij de vervolgacties, zoals hierboven benoemd, worden betrokken.
Vooralsnog kan de voorzichtige conclusie worden getrokken dat het beleid zijn effect heeft. Weliswaar zijn nog niet alle gegevens bekend, maar kan met tevredenheid worden vastgesteld dat het aantal restafvalkilo's ten

opzichte van 2021 is gedaald van 235 naar 133 kilo's restafval per inwoner per jaar. Voor het verzorgingsgebied van Waardlanden het laagste niveau van de afgelopen tien jaar.

1.2 Er wordt steeds meer data gestuurd gewerkt
Nog niet alle maatregelen uit de Strategienota zijn (volledig) ingevoerd. Deze stappen worden alsnog in de tweede helft van 2025 en/of 2026 alsnog uitgevoerd. Op dit moment is steeds beter inzichtelijk wel afval van welke inwoners is, per gemeente en zelfs per woonkern. Verder is er ook meer inzicht welke bedrijfsafvalstromen van de commerciële klanten van Waardlanden BV komen. Dit draagt bij aan de optimale uitvoering van de Strategienota.

1.3 Het invoeren van een tarief voor de grofvuil ophaalservice en voor bepaalde stromen op de milieustraat werpt zijn vruchten af.
De vraag naar de service om aan huis grofvuil (voorheen gratis) op te halen is met ruim 51% afgenomen. Oorzaak hiervan is dat sinds de invoering van de Strategienota ook een tarief wordt gerekend voor deze specifieke vorm van afvalinzameling. Bij de milieustraten zien we in de gemeenten met recycletarief een algehele daling in het aanbod van grofvuil. Dit betekent minder bezoekers van de milieustraten en een lagere hoeveelheid ingezameld afval, voor zowel de bestaande als de gratis afvalstromen. Inwoners gaan derhalve milieubewuster om met hun grofvuil. Er wordt meer hergebruikt danwel bij de kringloopwinkels gebracht.

1.4 Het volop inzetten van service en gedragsverandering pakt positief uit
Elke dag worden in het verzorgingsgebied de aangeboden gft- en pmd-containers door grondstoffencontroleurs gecontroleerd. Containers die licht vervuild zijn, krijgen een gele (waarschuwings)kaart. Containers die te veel vervuild zijn, krijgen een rode kaart en worden niet geleegd. Met succes, want het afgelopen jaar is slechts enkele keren een grondstoffenvracht afgekeurd door de verwerker.

De inzet van de milieucoaches en communicatie was een belangrijke pijler in 2024, Informatie werd op fysieke momenten (evenementen, markten, braderieën, etc.) verspreid, onder de aandacht gebracht en bovendien toegankelijker gemaakt door het in verschillende talen aan te bieden.

Het handhaven van bijplaatsingen met spoedeisende bestuursdwang heeft zichtbaar effect gehad. Jaarlijks wordt er bijgehouden hoe intensief de bijplaatsingen in de gemeenten zijn. Na het afsluiten van de ondergrondse containers in 2023 zagen we een piek in het aantal bijplaatsingen. Eind 2024 was dit aantal weer terug op het niveau van 2021. Aan de hand van de evaluatie wordt voorgesteld om te komen tot een Waardlanden brede aanpak met betrekking tot de vele bijplaatsingen, een ergernis voor veel medebewoners.

<u>Conceptbegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029</u>

1.1 / 2.1 De huidige Strategienota wordt geëvalueerd en een nieuwe Strategienota is nodig
De Strategienota 2021-2025 geldt tot het einde van dit kalenderjaar. Dat betekent dat het huidige beleid wordt/is geëvalueerd en er een nieuwe Strategienota 2026-20230 zal moeten worden opgesteld. Uit de evaluatie van het huidige beleid blijkt dat dat nog niet alle beschreven en voorgenomen maatregelen zijn doorgevoerd. In de nieuwe Strategienota moeten (nog meer) trends en ontwikkelingen uit de markt worden verwerkt in combinatie met de geleerde lessen uit de huidige Strategienota.

Verder is het niet verstandig om de huidige gemeenteraad, enkele maanden voor de verkiezingen in het voorjaar van 2026, een nieuwe nota te laten vaststellen. Veel verstandiger is om dat door de nieuwe gemeenteraad in het voorjaar van 2027 te laten doen.

1.2 / 2.2 Het tarief stijgt in 2026 met 1,3% ten opzichte van de begroting 2025
Het gemiddelde tarief voor afvalinzameling en afvalverwerking (met Diftar) stijgt in 2026 met 1,3% van € 328,56 naar € 332,93 ten opzichte van de begroting 2025. De grootste stijging in de kosten is te zien bij de

personeelskosten. Ten tijde van het opstellen van deze conceptbegroting is er nog geen definitieve overeenstemming bereikt over de CAO Gemeenten/ Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties voor 2025-2026. Met name deze wijzigingen kunnen nog zorgen voor de nodige fluctuaties, zijnde stijgingen of dalingen.

1.3 / 2.3 Ondanks de dalingen van het aantal kilo's restafval, wordt er geen besparing doorgevoerd in de kosten voor verbranding van de afnemende hoeveelheid restafval.

Door het recycletarief (en ook aparte inzameling van bedrijfsafval en het niet meer aanwezige afvaltoerisme, neemt het aantal tonnen restafval drastisch af. We verwachten dat deze afname doorzet. Echter, omdat de tarieven voor de verwerking van restafval juist stijgen, zien we de besparing in kilogrammen niet volledig terug in de daling van de kosten. De zogenaamde Diftarparadox. Omdat de te verwachten besparing op de verwerkingskosten voor de jaren 2027 en verder nog niet goed in te schatten is, zijn de besparingen op de verbrandingskosten nog niet opgenomen in de meerjarenbegroting.

Het moge wel duidelijk zijn dat de invoering van Diftar, naast het positieve effect op het milieu, ook een positief financieel effect heeft gehad op de minder hard gestegen kosten. Zonder de uitvoering van de Strategienota zou het tarief een aanzienlijk stuk hoger (€ 30 tot 40 Euro per huisaansluiting) zijn geweest.

1.4 / 2.4 de afvalstoffenheffing blijft in tarief stijgen, maar de tarieven zijn lager dan de landelijke afvalstoffenheffing

Het tarief van Waardlanden, voor zowel gemeenten met als zonder Diftar, stijgt in 2026 minder hard dan de landelijke trend. De tarieven stijgen zelfs minder hard dan de verwachte landelijke inflatie van 2,3% (volgens Macro Economische Verkenningen 2025). Ook zijn de tarieven van Waardlanden lager dan de landelijke afvalstoffenheffing. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de afvalstoffenheffing en het tarief van Waardlanden niet een op een te vergelijken zijn. In de lokale tarieven kunnen gemeenten ook andere kosten (zoals straatvegen en het legen van prullenbakken) als de kosten voor afvalinzameling en – verwerking aan de inwoners doorbelasten.

Risico's:

Er ligt een nadrukkelijke relatie met de risico's zoals in het raadsvoorstel en de zienswijzenbrieven

Tijdens de I&O van 5 juni 2025 krijgt u een risicomatrix ter bespreking voorgelegd. Het doel hiervan is een meer gedeeld beeld van het college en de raad te krijgen over de bestuurlijke en financiële risico's gemeenschappelijke regelingen en hoe hiermee om te gaan.

In vervolg op de derde radenbijeenkomst van 7 mei jongstleden, waarin de directeur van Waardlanden opnieuw meer inzicht en transparantie toonde over het reilen en zeilen binnen zijn organisatie, kan worden geconcludeerd dat de directie van Waardlanden onverminderd stevig doorpakt. Op velerlei gebied, maar vooral op de verbetering van de financiële functie en het verder op orde brengen van de bedrijfsvoering. Op basis hiervan spraken de aanwezige raadsleden opnieuw hun vertrouwen uit richting de directeur en zijn MT.

Voor het overige verwijzen wij naar het onderstaand hoofdstuk Financiën.

Financiën:

Jaarrekening 2024

De structurele gevolgen van de jaarrekening zijn niet transparant genoeg in beeld gebracht

De structurele gevolgen uit de jaarrekening 2024 op financieel gebied zijn niet voldoende gedetailleerd in beeld gebracht. In de jaarrekening staat een overzicht van de incidentele baten en lasten met daarbij het structurele resultaat. De structurele gevolgen 2024 maken tezamen met de begroting 2025 deel uit van de uitgangspunten voor de conceptbegroting 2026. Deze zijn echter niet specifiek benoemd. Wij dringen er bij Waardlanden op aan om de structurele effecten nog beter in beeld te brengen, om zo een beter uitgangspunt te hebben voor de definitieve begroting van 2026.

Het weerstandsvermogen moet worden verhoogd
Waardlanden stelt voor om het nettoresultaat van € 661.000 over het gehele jaar 2024 toe te voegen aan de eigen reserves en geen uitkering te doen aan de deelnemende gemeenten. De paragraaf weerstandsvermogen is niet steeds actueel (2023), waardoor niet direct de noodzaak om het weerstandsvermogen aan te vullen blijkt. In de paragraaf Weerstandsvermogen in de conceptbegroting 2026 blijkt de noodzaak wel om deze middelen toe te voegen aan het weerstandsvermogen en zo de weerstandscapaciteit te verhogen wel. De ratio over 2026 komt bij ongewijzigd beleid onder de gewenste factor van 1,0. Daarom stellen we voor om het gehele resultaat 2024 van € 661.000 toe te voegen aan de reserves Waardlanden.

Conceptbegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029
De salaris indexering is een verzameling van posten waarvan de onderbouwing in de begroting niet juist is weergegeven
Omdat ten tijde van het opstellen van deze begroting nog geen definitief akkoord bereikt is over de Cao Gemeenten/SGO voor 2025-2026, wordt daarom uitgegaan van de prijsindexen uit de Macro Economische Verkenningen 2026, die zijn gepubliceerd in de septembercirculaire 2024 van het Centraal Planbureau. De feitelijke stijging in de conceptbegroting 2026 is 6,25%. (2025: € 11.095.000 en 2026: € 11.789.000).

- Dit verschil wordt veroorzaakt door de verhoging van het percentage voor sociale lasten met 0,5% (rekenpercentage voorgaande jaren bleek in de praktijk te laag), de verhoging van de post inhuur, die door het hogere ziekteverzuim met 1% moet worden verhoogd en de verhoging van € 56.000 op de overige personeelslasten (bv. verhoging opleidingen en trainingen en zaken als werkkleding, kosten vitaliteitspact en een werknemersverzekering die gekoppeld is aan de (hogere) loonsom).

Wij vragen de directie en het bestuur van Waardlanden kritisch te blijven kijken naar met name de beïnvloedbare kosten en deze daar waar mogelijk te beperken.

Bedrijfsvoeringskosten stijgen in 2026 door ICT gerelateerde zaken
De bedrijfsvoeringskosten stijgen in 2026 door ICT-zaken en inhuur van personeel. De structurele gevolgen zijn afhankelijk van de (nog) te maken keuzes en zullen pas in de tweede helft 2025 en 2026 zichtbaar worden. Omdat deze ontwikkelingen gelijk substantiële en structurele, financiële effecten kunnen hebben is het zaak om deze kosten zo snel als mogelijk in beeld te brengen.

Ontwikkeling van de eventuele stijgende afvalstoffenheffing ligt bij meerdere partijen
Het werken aan de milieudoelstellingen is een doorgaand proces. Dit vraagt onder andere om een gedragsverandering bij de inwoners. De focus moet komende jaren ook liggen op het borgen en bijsturen van maatregelen van gedragsverandering.

De Uitgebreide Producten Verantwoordelijkheid (UPV's) worden gewijzigd en dit heeft invloed op vergoedingen van grondstofstromen
Met name de ontwikkelingen in de UPV's voor textiel, pmd en single use plastics hebben invloed op de begroting van Waardlanden. Voor textiel en pmd wordt er met branchepartijen gewerkt aan een ketenovereenkomst middels een 'hoofdlijnenakkoord'. Omdat deze akkoorden op hoofdlijnen zijn, is nog niet precies bekend wat de impact hiervan zal worden op de vergoedingen die Waardlanden voor deze grondstofstromen zal krijgen.

Waardlanden stopt met een aantal diensten die niet meer passen bij hun rol en doelstellingen wat voor de gemeenten mogelijk extra werk oplevert
Waardlanden stopt met een aantal diensten die niet meer passen bij hun rol en doelstellingen en voor de gemeenten mogelijk extra werk gaat opleveren. Het gaat hierbij om containers met geel deksel en de vergoeding aan rommelmarkten. Voor de gemeente kan dit, naast extra werkzaamheden, ook een budgetvraagstuk geven.

Hierover wordt u te zijner tijd nader geïnformeerd.

De dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) worden in 2025 herzien

Op dit moment zijn we bezig met het herzien van de dienstverleningsovereenkomsten (DVO's). In deze begroting is alvast rekening gehouden met de nieuwe manier van het berekenen van de tarieven voor man- en machine-uren, vooruitlopend op de definitieve afspraken. Aangezien de dienstverleningsovereenkomsten in 2025 herzien worden, is er voor 2026 en verder nog niet exact bekend wat dit voor de (meerjaren)begroting betekent. Ten opzichte van de primitieve begroting 2025 Waardlanden zijn de geraamde DVO-kosten voor 2026 € 194.000 lager.

De risico's zijn toegenomen
In de conceptbegroting 2026 is een update van de paragraaf weerstandsvermogen gegeven. Hieruit blijkt dat de weerstandsratio zal dalen naar 0.86 als gevolg van een toename van het aantal risico's terwijl de reserves juist zijn toegenomen mede als gevolg van het toevoegen van het resultaat van 2024. Een goede onderbouwing missen we in de paragraaf als motivatie bij de toename van de risico's, deze worden alleen globaal genoemd.

Jaarrekening 2024
Het resultaat over 2024 van Waardlanden geeft een uitkomst van € 661.000. Het voorstel is dit volledig te gebruiken voor het ophogen van de eigen reserves (weerstandsvermogen). De voorlopige cijfers 2024 zijn in de Jaarstukken 2024 van de gemeente Gorinchem verwerkt. Voor Gorinchem volgt er geen afrekening over 2024 die hierop nog gevolgen heeft.

Conceptbegroting 2026 en meerjarenraming 2027-2029
Het tarief voor afvalinzameling gaat van € 260,10 in 2025 naar € 272,73 in 2026 (+4,9%)
Het tarief voor afvalverwerking gaat van € 68,46 in 2025 naar € 60,19 (-12,1%)
Het totale tarief gaat vervolgens van € 328,56 in 2025 naar € 332,93 in 2026. Een stijging van 1,3%.
De bovenstaande tarieven maken deel uit van de tarieven Afvalstoffenheffing, die de gemeente Gorinchem per aansluiting in rekening brengt bij haar inwoners.
De in de conceptbegroting 2026 Waardlanden opgenomen bedragen voor afvalinzameling en – verwerking en de DVO's worden betrokken bij de Perspectiefnota 2026-2029 en de definitieve cijfers na vaststelling door het bestuur worden verwerkt in onze begroting 2026-2029. De definitieve tarieven Afvalstoffenheffing voor 2026 worden vastgesteld in de gemeenteraad van december 2025.

Participatie:

Niet van toepassing.

Communicatie:

De reactie van uw raad op de Jaarrekening 2024, de Begroting 2026 en de Meerjarenbegroting 2027-2030 maken we schriftelijk kenbaar aan het bestuur van de GR Waardlanden via bijgevoegde zienswijzenbrief.

Duurzaamheid:

Niet van toepassing.

Vervolgproces:

Door middel van tussentijdse rapportages monitoren we of Waardlanden de beleidsdoelstellingen haalt en of zij werkt binnen de gestelde (financiële) kaders van de begroting. Op deze wijze signaleren we afwijkingen vroegtijdig en kunnen we indien nodig bijsturen. De controleverklaring zal via de lijst van ingekomen stukken ter beschikking worden gesteld.

Bijlagen:

De stukken zijn geplaatst in IBABS en op de lijst ingekomen stukken.
Bijlage 1: Aanbiedingsbrief Jaarrekening 2024;
Bijlage 2: Jaarrekening 2024;
Bijlage 3: Aanbiedingsbrief Begroting 2026;
Bijlage 4: Zienswijzenbrief aan bestuur GR Waardlanden.

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Gorinchem,

Gelet op het raadsvoorstel van het college d.d. 14 mei 2025,

Gelet op de wettelijke bepalingen,

Besluit:

1. Met bijgevoegde zienswijze (D-973332) te reageren op de Jaarstukken 2024, inclusief de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2024, de Begroting 2026 en Meerjarenbegroting 2027-202
2. De financiële gevolgen van de begroting 2026 van Waardlanden voor afvalinzameling en afvalverwerking, inclusief de dekking uit de tarieven Afvalstoffenheffing, ad € 216.000 en de gevolgen van de herziening van de dienstverleningsovereenkomsten te verwerken in de Perspectiefnota 2026.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 10 juli 2025

Griffier,
{{esl:Signer1:signature:size(200,50)}}

Voorzitter,
{{esl:Signer2:signature:size(200,50)}}